

K r o n i k a

Što propušta Bol i Svest
ne propušta Mutni san...
(Još? ... več?) ...
bruji gorka Vest
koju ne zna (ne zna?!)
... Dan ...

Niso redka tudi epiteta: Simfonija Svêta, Bogovi, Sonata opus 111, Duh, Krug, Sve, Velika Reč itd., ki so slabo znamenje poezije. *Miran Jarc.*

KRONIKA

D O M A Č I P R E G L E D

† **Zofka Kvedrova.** — Slovensko kulturno ženstvo sta v zadnjem času zadela dva težka udarca. V kratkem razdobju nekaj tednov je izgubilo dve svoji najmarkantnejši kulturni zastopnici: pisateljico Zofko Kvedrovo in slikarico Ivano Kobilčevo. Obe sta po svojih zmožnostih in svoji razviti duševnosti visoko nadkriljevali povprečni nivo sodobne slovenske žene.

Po svojem notranjem ustroju pa sta si naravnost živo nasprotje. Ivana Kobilčeva, hči prejšnjih generacij, je notranje uravnovešena, z rahlo francosko skepso, a s pristno slovensko skromnostjo, apolinično mirna in dionizijsko vedra hkratu — Zofka Kvedrova pa, zastopnica ženske generacije ob prelomu stoletja, notranje razgibana, impulzivna, nemirna, s silno željo po aktivnosti, naravnost prototip moderne intelektualne ženske. Vzlic temu pa je obe, zlasti v njuni mladosti, družilo isto nagnenje: obema je bil tesni domači svet preozek, obe je palila želja po notranji samostojnosti, zato sta obe hoteli preizkusiti svoje moči tudi na širokem svetskem torišču. Kobilčeva razstavlja v Franciji, Nemčiji, Italiji, — Kvedrova pa piše razen v svojem materinem tudi v nemškem, češkem, srbohrvatskem jeziku.

Za to prizadevanje je zlasti Ivana Kobilčeva našla v tujini več razumevanja in priznanja, nego ga ji je mogla nuditi domovina.

*

V preteklem stoletju se je udejstvovala slovenska žena v domači literaturi, ki je bila vedno siromašna na samoniklih ženskih talentih, predvsem kot diletantka. Med prvimi, ki se je posvetila izključno pisateljskemu poklicu, je Zofka Kvedrova.

Rojena v skromnih razmerah (22. aprila 1878. v Ljubljani), z nezadostno šolsko izobrazbo, prične pisateljvati že kot preperosta stenotipistka. Hkratu se oglaš v nji želja po svetu, po razširitvi duševnega obzorja. Odpravi se v tujino, poseča univerzitetna predavanja v Zürichu, Bernu, Pragi, Berlinu. Udejstvuje se kot žurnalistka in pisateljica.

Njena prva knjiga «Misterij žene» (1900) pomenja za tedanji čas pogumno, naravnost predrzno gesto. Knjiga je izraz velike odkritosrčnosti. Nato se poizkusi v dramskem oblikovanju (enodejanke «Ljubezen», 1901), izda knjigo črtic «Odsevi» (1902), «Iz naših krajev» (1903), «Iskre» (1905), socialno dramo «Amerikanci» (1908), roman «Njeno življenje» (1914) in je razen tega stalna sotrudnica «Ljubljanskega Zvona» in «Slovana». V češkem in srbohrvatskem jeziku izda več del, deloma prevodov, deloma originalov (Vlada a Marja, Nada, Povídky, Vesnicke povídky, Slovenske novele, Unuk kraljeviča Marka, Arditi na otoku Krku i. dr.). Vrhu tega ureja od 1917. do 1921. «Ženski svet»

K r o n i k a

(pozneje «Jugoslovenska žena»), ki je bil nedvomno doslej najboljši jugoslovanski ženski list, ter od 1904. do 1914. slovenski družinski list «Domači prijatelj», kjer je bila pisateljica vzpodbujajoč mentor mladim in «nadebudnim» slovenskim literatom. V resnici je bil «Domači prijatelj» pod njenim uredništvom za tedaj doraščajočo pisateljsko generacijo najboljše literarno vežbališče, list, kakršnega bi Slovenci potrebovali še danes.

Današnji čas ni primeren, da bi mogel povsem pravilno in pravično preoceniti vse pisateljsko delo Zofke Kvedrove. Njena celokupna stvaritev, razkosana na tri jezike, se odteza sintetični sodbi. Nesporno pa je, da je tičal v pokojnici krepak pisateljski talent, ki je bil zmožen ustvariti tudi trajno pomembno delo. Ta talent je bil, žal, premalo obrzdan in discipliniran. Zato je njena proza v umetniškem pogledu dostikrat preohlapna, premalo koncentrirana, vihrava in včasih naravnost žurnalsko pobarvana, pisateljica se ni povzpela do zadnje dognanosti umetniškega izraza. Tudi so preredki v svetovni literaturi vzgledi, da bi kak avtor mogel ustvariti kaj trajnega in pomembnega v drugem, razen v svojem materinem jeziku.

Boljše od širokih konceptov so njene kratke črtice. Najlepša, neposredno učinkujoča pa so njena prisrčna intimna opažanja iz rodbinskega kroga. V teh finih izcizeliranih miniaturah bo Zofka Kvedrova živela.

To plodno, bogato in bujno življenje se je nenadoma prekinilo dne 21. novembra t.l. Pokojnica je umrla v Zagrebu. «Ljubljanski Zvon» ohrani svoji zvesti sotrudnici veren in svetel spomin.

F. A.

Spominu † Ivane Kobilčeve. — So ljudje — in med njimi tudi umetniki — ki vse svoje življenje stoje sredi najhujšega vrveža, ki jih pozna vsakdo in katerih ime se čuje vsak dan. Toda, ko zatisnejo oči in jim preživeli skušajo oživiti njih delo, se premnogokdaj pokaže, da je ostalo le malo trajnega in še živega od vsega njihovega prizadevanja. So pa spet drugi, ki v življenju ostajajo skoro neopaženi od velike množice, a ko pride dan končnega obračuna, se odkrije dedičem bogata in nepričakovana žetev. Med take plodne značaje spada tudi I v a n a K o b i l č e v a. Dočim je ostalo širši naši javnosti njeno življenjsko delo skoro nepoznano, je šlo njeno ime preko slovenskih meja. Saj je bila ona edina izmed vseh naših upodablajočih umetnic, ki se je povzpela do svetkega priznanja, kakršnega je bil tudi le malokateri slovenski umetnik deležen.

Ivana Kobilca je bila rojena dne 20. decembra 1861. leta kot hči ljubljanske meščanske rodbine. Prve slikarske nauke je prejela od slikarice Ide Künlove. Svojo pravo umetnostno izobrazbo si je pa pridobila na dunajski akademiji in kesneje v Monakovem, kjer je obiskovala sprva umetnostno-obrtno šolo in nato študirala na akademiji pri slikarju Erdtelu, ki je tačas slovel kot portretist. Tu si je ustvarila tisto svojo solidno tehnično podlago, ki jo je vse življenje ščitila pred praznim eksperimentiranjem in jo naučila ceniti resnične slikarske kvalitete. Sledilo je nato daljše bivanje v Parizu, kjer si je uredila lasten atelier. Slikala je tudi v tedanji Meki impresijonistov, v Barbizonu. To delo v prirodi je zapustilo vidne sledove v njenem ustvarjanju in postalo odločilnega pomena za njen nadaljnji razvoj. Iz tega časa izvirajo prvi njeni uspehi, ki so ji prinesli tudi zunanja odlikovanja. Tačas je nastopila s svojimi deli tudi doma v Ljubljani in žela priznanje. Toda ni je vzdržalo doma. Preveč jo je vabil lepi svet in potovala je po Italiji, študirala v Florenci, nato pa spet delala dalje časa v Sarajevu, dokler se ni preselila v Berlin, kjer je sredi ustvarjanja preživela osem let. Malo pred izbruhom vojne se je vrnila v Ljub-